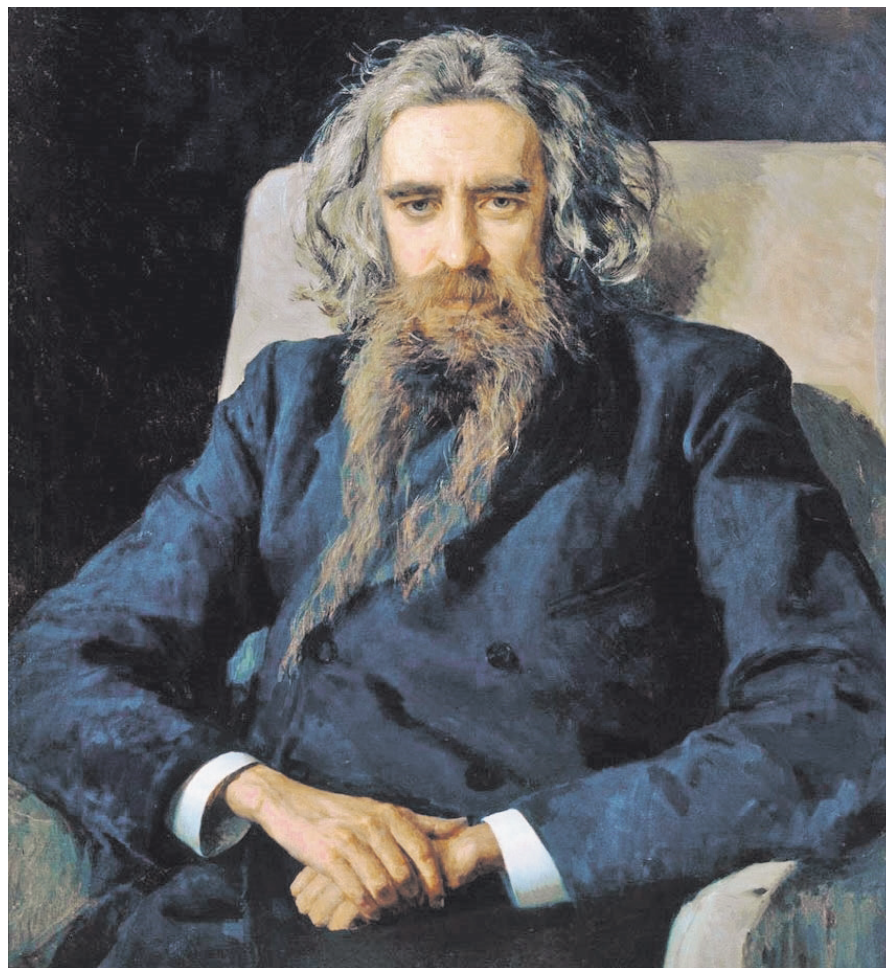

Otsib mõtet – Vene (riigi) ideed (lk 81–116) ja üliinimese ideed (lk 265–278), kunsti üldist mõtet (lk 169–190), ristiusu tõelist mõtet ning läbivalt armastuse mõtet (konkreetselt lk 191–264). Teades, et kõik on kõigega seotud. Eriti just head ajad nagu tõde, ilu ja armastus. Individualismi saab ületada pürgimisega tõe poole, mis tähendab ühtlasi pürgimist armastuse poole: „Tõde kui elavat jõudu, mis valitseb inimese seesmist olemust ja juhhib ka tegelikult välja võltsist enese esiletõstmisest, nimetatakse armastuseks. Armastus egoismi tõelise hukatusena on individuaalsuse tõeline õigustus ja pääsmine, ilma selleta ei saaks armastus toimida kui seesmine päästev jõud, mis mitte ei hukuta, vaid ülendab individuaalsust“ (lk 208).

Armastuseks „on vaja kahe piiratud olendi ühendust, mis looks neist ühe absoluutse ideaalse isiksuse“. Sellest järeldub, et „tõeline inimene oma ideaalse isiksuse täiuses ei saa nähtavasti olla ainult mees või ainult naine, vaid ta peab olema nende mõlema kõrgeim ühtsus. Armastuse otseseks ülesandeks ongi selle ühtsuse teostamine ehk tõelise inimese kui meheliku ja naiseliku alge vaba ühendamine selliselt, et mõlema formaalne eristuvus säilib, aga nende olemuslik vahe ja jagunemine ületatakse“ (lk 219).

Solovjov nimetab seda ka absoluutse individuaalsuse loomiseks ja annab sellele põhjenduse: „Salapärase Jumala kuju, mille sarnaseks inimene on loodud, ei kuulu algselt inimolendi ühelegi eraldi osale, vaid tema kahe peamise poole, meheliku ja naiseliku, tõelisele ühtsusele“ (lk 240). Kui ühiskonna üksikute liikmete omavahelised suhted peavad olema vennalikud (ja pojalikud – möödunud põlvkondade ja nende sotsiaalsete esindajate vastu), siis nende side tervete ühiskondlike sfääridega – kohalike, rahvuslike ja lõpuks üleilmsega – peab olema veel seesmisem, igakülgsem ja tõhusam. See aktiivse inimliku (isikliku) alge side sotsiaalses vaimses-kehalises organismis kehastunud kõikainsa ideega peab olema elav *süsüügiline* suhe (Solovjov ei leidnud sobivat terminit ning lõi selle ise kreeka sõnast *syzygia* – ‘sidumine, ühendamine’). „Mitte alistuda oma ühiskondlikule sfäärile, aga mitte ka valitseda teda, vaid olla temaga armastuse vastastiktoimes, toimida tema aktiivse, viljastava liikumise algena ning leida temas elu tingimuste ja võimaluste täius – niisugune on tõelise inimindiviidi suhe mitte ainult oma lähima sotsiaalse keskkonnaga, oma rahvaga, vaid ka kogu inimkonnaga“ (lk 261).

Inimese tõelise armastus- ehk süsüügilise suhte loomine mitte üksnes sotsiaalse, vaid ka loodusliku ja üleilmse keskkonnaga – see eesmärk on endastmõistetav. „Tungimata enneaegsetesse ja seepärast kahtlastesse ja ebamugavatesse üksikasjadesse, võib kosmilise ja ajaloolise kogemuse vääramatutele analoogiatele toetudes kindlalt väita, et

Vladimir Solovjov jagab poliitikutele soovitusi: „Kahetseda oma ajaloolisi patte ja täita õiglusenõudeid, loobuda rahvuslikust egoismist, hüljata venestamispoliitika ja tingimusteta tunnistades usuvabadust – see on Venemaa jaoks ainuke abinõu väljendada ja teostada oma tõelist rahvusideed“.

Nikolai Jarošenko. Vladimir Solovjovi portree. Ölimaal, 1892.

CCO / Wikimedia Commons

inimese igasugune teadlik tegevus, mida määrab üleilmse süsüügia idee ja mille eesmärk on kehastada kõikainus ideaal ühes või teises sfääris, tõepoolest toodab või vabastab sellega reaalseid vaimseid-kehalisi vooluseid, mis hingestavad selle ja kehastavad selles kõikainsuse ühtesid või teisi vorme – absoluutse inimlikkuse elavaid ja igavesi võrdkujusid“ (lk 264).

Solovjov võtab ise kokku: „Olles süsüügia idees sidunud (individuaalse sugulise) armastuse ülemaailmse kõikehõlmava elu tõelise olemusega, olen täitnud oma otsese ülesande – määratlenud armastuse mõtte, sest mingi asja mõtte all mõistetakse just tema seesmist seost üleüldise tõega“ (samas).

Paeluvat on kogumikus palju. Isiklikult mulle meeldib „Teel tõelise filosoofia poole“ (lk 59–80). Kaasa mõtlema paneb ristiusu ning armastuse suhte kohta kirjutatu, kus ta on päri Konstantin Leontjeviga, kuid kaitseb Dostojevskit uskristluses süüdistamise eest. Väga otseselt prohvetlik on „Lühike jutustus antikristusest“ (lk 431–463), mis on otsekui võti Solovjovi maailmaajaloo nägemise mõistmiseks. Hr Z. sõnadega: „Noh, laval saab veel olema palju lobisemist ja sebimist, aga draama on juba ammuilma lõpuni valmis kirjutatud ning publikul ega näitlejatel pole lubatud selles midagi muuta“ (lk 466).

Ka poolteist sajandit hiljem on põhjust endalt küsida: „Kas võib kristluse kogu olemuse taandada üksnes

humaansusele? Kas kristluse eesmärk on üldine harmoonia ja heaolu maa peal, mis on saavutatav inimkonna loomuliku progressiga? Ja lõpuks, kas kristliku elu ja tegevuse *aluseks* on ainult armastus?“

„Kui kogu tõde on üksnes humaansuses, siis mis on sellel pistmist kristliku *religioonia*? Milleks sellest siis rääkida, selle asemel, et otse jutlustada lihtsat humaansust? Kui elu eesmärk saavutatakse loomuliku progressiga ja seisneb maises heaolus, siis miks siduda seda niisuguse religiooniga, mis püsib tervenisti saladusel, imel ja kangelas-teol? Ja lõpuks, kui religioonis kogu asi on üksnes inimlikus armastustundes, siis tähendab see, et religioonile ei jää üldse mingit asja ja tema enda järele pole mingit vajadust. Sest inimlik armastus on kogu oma psühholoogilise keerukuse juures moraalses mõttes ainult lihtne juhuslik fakt ega saa kuidagi moodustada religioossete õpetussõnade põhisisu [---]. Puhtal inimlikul pinnal jääb see üksnes isiklikuks suhtumiseks, sest armastust (kui lihtsat tunnet) pole võimalik ei teistele edasi anda ega nõuda seda teistelt – konkreetsel juhul võib ainult konstateerida selle olemasolu või puudumist. Järelikult ei saa armastus omaette kui subjektiivne seisund olla religioosse *kohustuse* objektiks või religioosse tegevuse ülesandeks“ (lk 52 jj).

* Korraliku ülevaate tema elust ja tööst pakub sarjas „Suuri mõtlejaid“ Aleksei Lossev teoses „Vladimir Solovjov“, tlk Jaak Hion, Olion, Tallinn 1994.

Ivo Sillamaa

2. XI 1955 – 14. VII 2023

Eesti muusikat on tabanud valus kaotus, oma loominguliste võimete tipul lahkus meie hulgast suurepärase muusik, pianist Ivo Sillamaa.

Sillamaa lõpetas 1974. aastal klavererialal Tallinna Muusikakeskkooli (õpetaja Ruuta Taras) ja 1979. aastal Bruno Luki klassis Tallinna Riikliku Konservatooriumi ning täiendas end aastatel 1979–1981 Moskva konservatooriumi assistentuur-stažuuris (juhendaja Vera Gornostajeva). Sillamaa töötas aastatel 1981–1990 ja 2005–2022 Rahvusooperis Estonia pianist-repetiitorina, 1981–1993 Tallinna Muusikakeskkoolis ja 1990–1993 Eesti Muusikaakadeemias klaveriõppejõuna. Ta oli aastast 1993 ansambli Hortus Musicus klavessinist-organist ning esines paljudes välisriikides, sealhulgas mainekatel festivalidel nagu „Pro musica antiqua“ Regensburgis, „Tage alter Musik“ Hernes, Svjatoslav Richteri festival Moskvas, „Osterfestival“ Innsbruckis, Wartburgi festival Eisenachis ning rahvusvaheline Oleg Kagani muusikafestival Kreuthis ja Moskvas.

1974. aastal alustas Ivo Sillamaa soolopianisti karjääri, soleserides Beethoveni, Brahmsi, Chopini ja Mozarti klaverikontsertides Neeme Järvi, Eri Klasi, Peeter Lilje, Andres Mustoneni ja Paul Mägi juhatusel. Ta tegi organisti ja klaverisaatjana koostööd Hendrik Krummi ja Margarita Voitesega, andis kontserte Nõukogude Liidu tähtsamates kontserdisaalides ning esines organisti ja klavessinistina ansambelis Eesti Barokksolistid. Pikaajalises koostöös Andres Mustoneni, Neeme Punderi ja Peeter Klaasiga valmisid kontserdisarjad (nt „Suur muusikaakadeemia“), mille kavas olid kõik Bachi, Beethoveni, Mozarti, Vivaldi ja Händeli viiulisonaadid, Bachi flöödisonaadid jt baroki suurmeisterite kammermuusika.

Ivo Sillamaa pälvis 1973. aastal II koha Eesti pianistide konkursil ja 1976. aastal NSVLi liiduvabariikide vahelisel konkursil ning oli 2015. aastal Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastaauhinna laureaata pikaajalise ja mitmekülgne muusikategevuse eest.

Jääme Ivo Sillamaad mäletama kui kallist kolleegi, anderikast muusikut ning suurepärase õpetajat.

Hortus Musicus
Eesti Kontsert
Rahvusooper Estonia
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
Tallinna Muusika- ja Balletikool
Eesti Teatriliit
Kultuuriministeerium